

Nr 6 2014 • november - december

pris 90 kronor

É Romani Glinda

Den romska spegeln

RUF har
arrangerat
årets
ungdomskonferens

Patrick Modiano
i Rinkeby

Hedersdoktorn
Rosa Taikon

Den romska ledaren

Kära läsare. Året närmar sig nu sitt slut. I dagarna har vi fått reda på att i alliansens budget, den som nu gäller efter att SD hjälpt dem att rösta fram, finns det förslag på rejäla nedskärningar för kulturstidskrifter, från dagens 20 miljoner till endast fem. Rena slakten med andra ord. Nu väntar vi spánt på besked från kulturrådet som normalt brukar komma i december. Hur mycket kommer vi att få för 2015?

Och som om detta inte var nog.

Medierna har åter kommit på polisen med ett olagligt och mycket olämpligt register, den här gången över misshandlade kvinnor, alltså inte ett etniskt register, men ännu ett personligt kränkande register. Polisen säger att även det här registret, liksom det om romer, är ett ”bra att ha register” och att det är till för att skydda kvinnorna. I medias rapportering kan man läsa att polisen noterat egna värderingar i registret som är kränkande och motsägelsefulla.

Det finns till och med värderingar om att det är offrets fel att blivit misshandlade.

Ja sent ska syndaren vakna, i det här fallet Södertörnspolisens, som efter mediernas upptäckt är så goda att de nu anmäler sig själva. Förresten det här har vi hört förr. När den romska bosättningen i Högdalen utsattes för brand gjordes ingen mordbrandutredning. Men under påtryckningar och efter att ett av offren dött av brandskadorna, anmälde polisen sig själva. Man kan googla på ”polisen anmäler sig själva” så ser man ju att detta har polisen för vana att göra när påtryckningarna blir för stora, för att vi ska se hur präktiga de är.

Det skrivs ju ganska ofta på bloggar och högerextremistiska hemsidor hur brottsliga vi romer är, men nu kan allt oftare läsa i allmän dagsmedia mer om polisens dåliga sätt att

hantera vissa ärenden. Jag undrar nu vem som är den största boven, romer eller polisen. Det borde kanske finnas ett register på poliser som missköter sitt arbete.

Diskrimineringsombudsmannen arrangerade nyligen ett seminarium om etnisk profilering hos polisen. Dit hade man bjudit in poliser från England för att berätta om sitt sätt att arbeta med folket på gatan när det gäller stop and search. Tanken med seminariet var att informera den svenska polisen och ge dem goda exempel på hur man undviker etnisk profilering. Därför hade man tillkallat en man från skånepolisen, en utbildare från polishögskolan i Solna och en polis Uppsala som sysslade med inre gränskontroll från att medverka i seminariet. Av de 200 hundra inbjudna gäster kunde vi se i deltagarlistan att den övriga poliskåren lös med sin frånvaro. Detta bara bevisar hur ointressant seminariet var för dem. Seminariet hade aldrig kommit till om inte DO hade skrivit till regeringen i sitt uttalande om kringresanderegistret att polisen måste se över sitt bemötande och etnisk profilering.

Även om mycket görs idag inom poliskåren och särskilt inom polisutbildningen för att stävja diskriminering och intolerans återstår det mycket att göra. Och det verkar ta tid. Kanske är det som med den planerade 20-års satsningen på romer. Om 20 år har vi en polismakt som värnar om alla.

Omvärlden blir allt aggressivare. Vad Rysslands störtdykande ekonomi kommer att leda till vet vi inte idag. IS-styrkorna i Mellanöstern fortsätter att mörda ”otrogna”. Kinas ekonomi dalar. Vintern är inte som den brukar vara. Ja, ja...

Här på redaktionen hoppas vi att ni har en god jul och ett gott nytt år!!!!

Vi ses 2015!

Fred Taikon

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon:

+46 (0)8-779 40 31
+46 (0)70-712 39 91

E-mail: info@romaniglinda.se

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion:

Rosario Ali Taikon, Bengt O Björklund,
Veronika Portik, Mia Taikon och Gertrude Nilsson Björklund

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten: mia@romaniglinda.se

Vår bidragsgivare

Statens Kulturråd

Tryck: Carlshamns tryckeri

ISSN 1651-3258

Missa inte!

Vi träffade Bostads- och demokratiborgarrådet Ann-Margarethe Livh (v) för en pratstund om bland annat det fattiga EU-medborgarna i staden.

Jovanka Stankovic var en av dltgarna på RUFS ungdomskonferens i Stockholm.

Rosa Taikon har promoverats till hedersdoktor på Södertörns högskola.

DO Agneta Broberg kalade till konferens om etnisk profilering.

I detta nummer kan du läsa om

DEBATT

4 Om synen på romer skriver Ingrid Schiöler i detta nummers debattartikel.

NOBEL I RINKEBY

5 Patrick Modiano, året nobelpristagare i litteratur, besöker barnen i Rinkeby.

RUFS UNGDOMSKONFERENS

6 I år hölls konferensen i centrala Stockholm. Under året har 20 romska ungdomar varit på praktik på olika myndigheter.

VÄNSTERN I STADSHUSET

9 Vi talar med Ann-Margarethe Livh (v) om vad de styrande i stadshuset har för planer när det gäller de rumänska romerna i Stockholm.

TVÅ FRIHETSKÄMPAR MÖTS

11 Martin Luther King och Katarina Taikon möttes för 50 år sedan.

ROMER I UKRAINA

12 Om deportationerna av romer till Transnistrien.

DO:s KONFERENS

14 Om etnisk profilering handlade DO:s stora konferens.

ROSA TAIKON PROMOVERAS TILL HEDERSDOKTOR

18 Södertörns högskola har med pompa och ståt promoverat Rosa Taikon till hedersdoktor.

BAKRO

19 Om att vara i minoritet - det vete fåglarna

ROMA FESTIVAL PÅ ZITA

22 Film, musik och samtal.

ROMSK FILMFESTIVAL

22 Den romska filmfestivalen flyttade i år till Uppsala.

DEN ROMSKA DIKTEN

25 Luninita Cioaba har skrivit dikten som finns i detta nummer.

LITTERATUR

26 Bokrecensioner och bokpresentationer.

GAMLA BILDER BERÄTTAR

28 Vi hyllar vi Maja-Lena Taikon som gick bort i november.

MIAS MATSIDOR

30 Den här gången är det Focaccia som gäller.

Romer gillar soptippar

Ingrid Schiöler har sedan 60-talet kämpat för romernas sak, både här i Sverige och i Europa. Nyligen var hon i Serbien och hörde hur en guide påstod att romerna tycker om att bo vid soptippar.

Vi var två personer som för några år sedan reste till Serbien för att ta reda på vad som hänt en romsk familj som utvisats från Sverige. De hade utvisats trots att ett av barnen var apatiskt. Och trots att de vistats mycket länge i Sverige. Nu skulle vi leta rätt på familjen och med egna ögon se hur det apatiska barnet hade klarat av utvisningen. Hade han fått tillgång till någon vård? Hade familjen en dräglig tillvaro med tak över huvudet och mat för dagen? Många frågor behövde besvaras för att vi skulle få en klarare bild.

Medan vi lekte detektiver för att spåra vart familjen hade tagit vägen bestämde vi oss för att åka på en guidad busstur i Belgrad. Guiden på bussen pratade om stadens historia, kriget, olika byggnader i centrum och fästningen med utsikt över floden Sava. Bussen körde vidare över Gazelabron, där det på vänster sida låg en stor soptipp. Här fanns många små hyddor och skjul, det rök ur plåtrören, för man eldade inne i sina provisoriska hem. Här bodde romer, både landets inhemska men också romer som flytt undan kriget i Kosovo. Andra kom från Rumänien. Här hade jag lärt känna många familjer vid tidigare resor till Serbien.

En pojke i tioårsåldern som också var med på bussturen frågade guiden vad soptippsläget var för något och guiden svarade: "det är zigenarna som bor där, de tycker om att bo så"!

Pojkens mamma reagerade och sade tyst till pojken att detta nog inte var sant, men att romernas boplat, Gazelaläget, var en skamfläck för Belgrad, som ännu fanns kvar tiotalet år efter Kosovokriget och att staden inte kunna/velat hjälpa romerna till ett drägligare boende. Det

var därför guiden försökte få oss att titta åt andra hållet i stället, där den nya arenan för schlagerfestivalen och ett stort lyxhotell låg.

Guidens svar har länge hängt kvar inom mig, (de är zigenare och dom tycker om att bo så) och jag tänker allt oftare på den serbiske pojken och hans mamma. Hur svarar man sina barn idag, i Göteborg, i Stockholm, ja var som helst i Sverige där det bor romer utomhus? Eller i provisoriska skjul. Ofta när barn ställer frågan blir vuxna svarslösa. Andra i samhället förser oss med svar som allt oftare är, att det inte är vårt ansvar att hjälpa de som kommit hit. Att det är Rumäniens och Bulgariens ansvar att se till att deras medborgare inte kommer hit och bor på sådana provisoriska sätt eller utomhus och dessutom försörjer sig på att tigga. Att vi här i Sverige inte behöver ta något ansvar... Och förresten så är dessa människor, som ser så fattiga ut, i själva verket inte alls fattiga. De bara bluffar. Och att det är organiserade ligor som placerar ut tiggarna och håvar in pengarna, så om man ger pengar så hjälper det ändå inte.

Man blir verkligen ledsen över hur ryktesspridningen tar fart,,, men undrar samtidigt hur någon kan tro att man väljer ett svårt liv i Sverige, där tryggheten mer och mer försvinner för de mest utsatta i samhället. Svaret är självklart att det är ännu värre i hemländerna.

Romer i många EU-länder är väldigt utsatta. Diskriminering hör till vardagen och många romska barn går inte i skolan. Arbetslösheten bland romer är skyhögt. Och eftersom det blivit mer och mer omöjligt att få tillfälliga arbeten så måste

FOTO: Mia Taikon

man se sig om i andra delar av Europa där man kanske kan skaffa jobb. För man hoppas på att få ett jobb så att man kan tjäna pengar så att barnen inte svälter. Alla jag pratat med genom åren, romer från framför allt Rumänien och Bulgarien, säger precis samma sak. Om man är ensam, utan familj, så kan man kanske klara sig i hemlandet. Men när man har barn, så måste man kämpa. Och det är verkligen att kämpa för familjens överlevnad när man reser till Sverige och inte hittar något jobb. Det enda man kan göra för att få lite pengar är att tigga, spela musik eller sälja de hemlösas tidning.

Att öppet visa sitt hat och förakt mot våra fattigaste medmänniskor kan ta sig allvarliga uttryck, något som har börjat märkas runt om i Sverige under det sista året. Detta är en skrämmande utveckling! Vem vill leva i ett sådant samhälle? Inte jag i alla fall!

Nu undrar säkert många vad som hänt med det utvisade apatiska barnet som vi faktiskt hittade i en liten by några timmars bussresa från Belgrad. Situationen för hela familjen var svår, barnet låg helt apatiskt och familjen fick förlita sig till hjälp från kontaktpersoner i Sverige som regelbundet skickade pengar som skulle räcka till läkarkostnader och mediciner, till mat och framför allt till ved. Och ved behövdes för att värma upp det lilla rummet som utgjorde hela familjens hem. För vintrarna i Serbien kan vara väldigt kalla, precis som här i Sverige.

Ingrid Schiöler

Patrick Modiano hos barnen i Rinkeby

För 26:e gången kom en nobelpristagare även i år till Rinkeby där barnen i 8c i Rinkebyskolan firade honom med det arbete det gjort om honom under hösten. Patrick Modiano, årets nobelpristagare i litteratur var mycket rörd över barnens presentation och det mottagande de gav honom.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Fred Taikon

För varje år och varje gång som Gunilla Lundgren och Lotta Silberhielm arrangerat detta högtidliga och prestigefulla arrangemang verkar det hela fungera allt bättre. Och varje år är barnen lika säkra på leverera det som de ska. Även i år presenterades ett påkostat häfte med berättelser, dikter, foton och teckningar.

Stämningen är lågmäld och förvåntansfull på biblioteket innan Patrick Modiano gör entré till högljudda applåder.

2014 års Nobelpris i litteratur gick i år till den franske författaren Patrick Modiano. Han är född 1945 och har sedan debuten 1968 skrivit ett trettiotal böcker.

Svenska Akademiens motivering lyder ”för den minneskonst varmed han frammanat de ogripbaraste levnadsöden och avtäckt ockupationsårens livsvärld”.

Bengü från klass 8 inledde.

– Varje år står det en ny klass här och presenterar en nobelpristagare. I år är det Patrick Modiano.

Efter det hälsades nobelpristagaren välkommen på alla de språk som talas i klassen.

Som sedvanligt är blev det luciatåg även i år. De vandrade in i det nedsläckta biblioteket i all sin multikulturella härlighet, lika stämningsfullt som varje.

Man blir imponerad och full av beundran över Gunilla, Lotta och barnen när man vet vilket arbete som ligger bakom dess högtidligheter, hur de varje år infriar alla förväntningar.

Några av eleverna läser upp en dikt om Rinkeby på franska, svenska, arabiska, engelska, somaliska och turkiska.

Ünsal berättar vad de lärt sig om Nobel.

– Hans liv som en berg och dalbana, ibland var han rik ibland var han fattig.

Klassen hade också gjort besök på Vinterviken där Alfred Nobels fabrik en gång låg och man skickade ut en delegation till Svenska Akademien

– Det var en pirrig upplevelse att vänta på vem som skulle bli årets pristagare i litteratur. Ingen av oss hade hört talas om Patrick Modiano, men nu gör vi det, sade Sahar med eftertryck.

Mert berättar om Patrick Modianos liv.

– Hans böcker handlar nästan alltid om Paris och han skriver alltid för hand, inte på en dator.

Det sista påståendet får publiken att skratta.

Hafsa Mohamed Ahmed berättar om boken Dora Bruder.

– Hennes föräldrar var judar och de bodde i Paris. Hon och hennes pappa mördades i Auschwitz.

Efter att Patrick Modiano fått en teck-

ning av barnen är han mycket rörd och får först inte fram några ord.

– Det här är den bästa dagen i mitt liv. Allt det arbete som ni har lagt ner är helt underbart. Ni har gjort mig mycket lycklig och jag är helt överväldigad.

Han vänder sig mot barnen.

– Jag skulle vilja lära känna er alla! Sedan var det dags för sedvanligt te och baklava.

Börje Ehrstrand, fd rektor på Askebyskolan och Rinkebyskolan berättar att av de 120 skolor som finns i Stockholm ligger Askebyskolan högst när det gäller antalet lästa böcker per år.

– Ja de ligger högst med sina 45 böcker per år. Men det är ju därför som det är så perfekt med att ha en nobelpristagaren i litteratur här, säger han.

Patrick Modiano lyssnar intensivt på barnens presentationer.

Romska ungdomar på konferens

Ternenge Djese, drömmar och visioner 2014 har just gått av stapeln i Stockholm. Det är Romska ungdomsförbundet som för sjätte året i rad arrangerade en tvådagarskonferens för romska ungdomar i Sverige.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Fred Taikon

Romska ungdomsförbundet har de senaste sex åren lyckats arrangera mycket intressanta och välbesökta konferenser. De senaste två åren har de hållits på olika platser i Stockholm. I år var det på ett hotell precis vid Hötorget.

Romska ungdomsförbundets ordförande Erland Kaldaras inledde konferensen.

– Anledningen till att vi arrangerar dessa ungdomskonferenser är för att romska ungdomar ska kunna mötas och diskutera med varandra, sade han.

Majlis Nilsson från Länsstyrelsen i Stockholms län talade om sin roll i den 20-åriga strategin.

– Jag försöker ha koll på den romska strategin, särskilt ute i de fem pilotkommunerna. Det är viktigt, underströk hon, att ni romska ungdomar blir hörda. Det är bara så ni kan få det som ni vill.

EU-parlamentarikern Soraya Post fyllde i.

– Det är ni som ska sätta stopp för förtrycket. Det är så viktigt att ni engagerar er politiskt.

För de som undrat var den romska frågan har hamnat i den nya regeringen kom svaret när Kultur- och demokratiministern Alice Bah (mp) kom upp på scenen.

– Jag har fått lyxen att få ära och ansvara för ett arbetsområde där man redan har lagt ribban mycket högt, men jag kommer att lägga den ännu högre, sade hon och syftade på det arbete som Erik Ullenhag (fp) gjort.

Ministern berättade att när hon först hörde talas om den förra regeringens 20-åriga strategi blev hon rejält förbannad.

– Jag tänkte, vem lever då? 2032. Jag tycker att det är oacceptabelt och har nu påbörjat en översyn av målet. Vill man så kan man!

Alice Bah har valt ut tre områden som hon ska fokusera på.

– Kunskapen om romer hos svenska myndigheter måste öka och den måste finnas i skolan och hos allmänheten. Det är viktigt att minoriteterna organiserar sig, men problemet är inte minoriteternas, det är majoritetssamhällets, avslutade Alice Bah.

Dagens moderator var Sunita Memetovic, blivande juris, karatemästare och romsk aktivist.

– Det känns extra roligt för mig att vara här, sade hon och presenterade projektet Romer i praktik.

Romska Ungdomsförbundet har under

året placerat 20 romska ungdomar på praktik på olika myndigheter. Praktikanterna är mellan 18 – 25 år och kommer från hela landet.

Katerina Gustavsson gjorde sin praktik på Arbetsförmedlingen i Helsingborg.

– Många romer som kom till arbetsförmedlingen sa inte att de var romer och det finns de som inte riktigt vet vad ska göra för att få ett jobb, men många visste precis vad de skulle göra. Bland personalen var det många som hade läst på om romer, berättade hon.

Situationen för de två romska ungdomarna på Länsstyrelsen i Stockholm var nog inte helt optimal.

– Vi tog också emot två ungdomar, berättade Majlis Nilsson, men kanske var vi för ambitiösa. Tanken var att de skulle få vara med vid alla förhandlingar om allt det som vi jobbar med. De var nog inte förberedda på all den verksamhet vi har.

Mats Wennerholm från Skolverket berättade om sina två praktikanter.

– De gav mig bra idéer och goda kommentarer. Mina kollegor var mycket intresserade av dem att jag fick leta efter dem ibland. De väckte stort intresse som har lett till informationsträffar.

Två romska tonåringar fick praktisera på polismyndigheten i Helsingborg. Deras handledare var Erik Jönåker.

– Min ambition var att dessa två unga romer skulle få vara med i all vår verksamhet. Det har varit mycket givande och

det skulle vara bra för polisen om vi fick in fler romer i vår verksamhet, sade han.

De två killarna tyckte inte att det var så kul i början, men ganska snart kändes det mycket bättre.

– Jag trodde inte att det skulle gå så bra, sade den ena av dem.

Bägge pojkarna har bestämt att de ska bli poliser, men först ska de bli volontärer.

– Intresset bland de romska ungdomarna att praktisera hos polisen har varit mycket stort. Vi hade femtio sökande till de två platserna. Kanske kan vi ha fler platser nästa år, sade Erland Kaldaras.

Även på DO praktiserades det. Lovisa Strömberg från DO tyckte att praktiktiden gärna kunde ha varit lite längre.

– Ungdomarna gav oss mycket positiv feedback.

På Boverket var det Fredrik Sundkvist som var handledare åt Oscar Hederlig.

– Han fick ta del av vårt arbete med romsk inkludering och klarade det med bravur.

Under de två veckorna blev Oscar en del av det interna arbetet för antidiskriminering. Han fick två gånger hålla föredrag för personalen.

– Jag berättade om de resande och deras historia.

Riksdagen hade också tagit emot praktikanter. De hamnade hos Riksdagsförvaltningen.

Rukija Selistarevic från Halmstad berättade att hon gått runt i hela Riksdagen.

– Jag pratade med politikerna och märkte att den romska frågan är en politisk fråga. Jag hoppas jag kan arbeta som politiker i framtiden. Nu vet jag lite hur det fungerar.

Jovanka Stankovic från Malmö var nöjd med sin praktik på Folkhälsomyndigheten och berättade om vad hon lärt sig.

– Det mest intressanta var virusslussen. Jag fick se hur lokalerna ser ut och de där rymddrakterna man måste ha på sig när man arbetar där.

Slutligen var det Socialstyrelsens praktikanter Arben och Manuel som skulle berätta om sina upplevelser, men de var lite blyga.

Kulturminister Alice Bah Künke

– Vi fick lära oss hur Socialstyrelsen fungerar, sade Manuel.

– Det är vi som talar om för sjukvården och socialtjänsten hur de ska arbeta, sade deras handledare Ebba Hedlund.

Nästa programpunkt var Romer i makens korridorer, ett föredrag av den nya EU-parlamentarikern Soraya Post.

– Jag har längtat efter att få berätta för er vad jag gör i Bryssel, sade hon.

Som den observante läsaren av ÉRG vet har Soraya Post arbetat för romernas sak i nästan hela sitt vuxna liv och innehaft många höga befattningar. Men nu är det första gången hon arbetar partipolitiskt. Hon talade om diskriminering.

– Diskrimineringen ser likadan ut i Sverige som i övriga Europa, men skillnaden är att här i Sverige lever inte romer i misär.

Hon berättar om arbetet i Bryssel.

– En gång i månaden flyttar hela parlamentet till Strasbourg där besluten ska fattas. Hundratals ledamöter ska dit och det kostar miljoner.

Att den romska frågan hamnat på agendan i Europa nu tack är tack vare de som tigger på våra gator och torg.

– Nu kallar man dessa romer för EU-migranter trots att de har fri rörlighet som alla andra EU-medborgare. Det finns inga andra som kallas för så.

Soraya valde att

EU-parlamentariker Soraya Post

hamna i den socialdemokratiska gruppen i Bryssel.

– Jag tyckte de hade mest att erbjuda mig. Men jag är främst en romsk taleperson i EU-parlamentet. Jag lämnar förslag som jag tycker är bra och Fi ger mig mandat att driva de romska frågorna.

Ni kanske har hört talas om att Påven skänkte sin kalott till försäljning för att stödja de hemlösa och fattiga romerna i Sverige. Mannen bakom detta är Carlos Luna, en frihetskämpe och en aktivist. Han är också vän med påven.

Carlos Luna kom till Sverige i början av 1970-talet. Han och hans bror var motståndsmän under diktaturen på 1960-talet i Argentina. Carlos Luna var frihetskämpe och tvingades fly.

Påve Franciskus och Carlos växte upp samtidigt och har delat erfarenheterna från diktaturåren. Carlos säger att hans bakgrund har hjälpt honom i hans kontakt med påven.

– Vi har mycket gemensamt och kommer fortsätta arbeta tillsammans, sade Carlos Luna.

Sunita Memetovic och Majlis Nilsson.

Andreea Tudor

Marius Gaspar

Carlos Luna

Jovanka
Stankovic
och Rukija
Selistarevic.

Ulrika Falk
och Marius
Pruteanu

chans att få arbete, sade Marius Gaspar.

Efter lunchen var det dags för Andreea Tudor från ett rumänskt departement som har hand om EU-fonder.

– Vi har en strategi sedan tre år tillbaka med romsk inkludering. Att urbana getton ökar innebär att hjälpen på landsbygden inte räcker till, men många olika program är på gång. Vi vill inte att jordbruk ska

vara det enda man kan syssla med på landsbygden utan försöker stimulera till andra småföretagsverksamheter.

Även i

Det var till Carlos som påven gav sin kalott som skulle säljas på Bukowskis. Men intresset var för lågt så nu funderar man på att sälja den i USA istället. Samtidigt har man startat en fond för insamling till stöd för dessa EU-medborgare, Solideo Papal. Man kan skänka pengar genom att sätta in på SEB konto 56043304651.

Den andra dagen inleddes med presentationer av gårdagens workshops. Dagens moderator var Oscar Hederlig. Workshopparna hade främst gått ut på att tala om vad kommande praktikanter, myndigheter och arrangörer bör tänka på. Prakten borde vara längre, fler platser behövs inom polisen och man tog upp exempel på nya praktikplatser som Kriminalvården, Försörjningsstödsenheten, Tingsrätten och Stadshuset.

SVT:s film ”En rom på resa, Siniša och tältlägret visades (SVT Play), en film om några hemlösa romer i Helsingborg som kom till Sverige för att söka arbete.

Ulrika Falk arbetar på Räddningsmissionen i Göteborg. Hon berättade om arbetet med de rumänska EU-medborgarna.

– De fattiga människor som finns på våra gator vill inte bli kallade för tiggare eller migranter, de är EU-medborgare. När vi är ute i vår besöksverksamhet försöker vi hela tiden behålla barnperspektivet. Vi har olika projekt, bland annat driver vi en förskola för de hemlö-

sa romernas barn. Vi vill också att de äldre romska barnen får gå i skolan.

Med sig hade Ulrika den unge Marius Pruteanu som vi skrev om 2007 när polisen tog honom i Göteborg för att han hade spelat på en melodika. Han bodde då med sin familj på Meros Camping i Göteborg.

– Jag har flyttat runt på olika ställen sedan Meros Camping. Samtidigt har jag i skolan. Jag skulle vilja att alla romska barn i Europa fick gå i skolan. Vi är inte djur.

Han känner romska barn som bland annat sover i bilar. Nyligen fick han en ny kompis.

– Han lever precis som jag gjorde för några år sedan och han vill också gå i skolan. Vi romer måste hjälpa varandra så att alla romska barn från Rumänien.

Ulrika sade att de romer som är här försörjer sina familjer i Rumänien.

– De tror på framtiden. Det borde vi också göra och sluta sprida historier om Mercor och iPhones bland dessa fattiga.

Marius Gaspar arbetar på Crossroads i Stockholm, en råd- och stödverksamhet för människor från andra EU-länder som lever i fattigdom och hemlöshet i Stockholm.

Marius berättade att andelen romer i verksamheten ökar och de har ett större behov än många andra.

– Deras rättigheter är begränsade och de har dålig kunskap om det svenska samhället. Få av den har en realistisk

Rumänien har man romska brobyggare. De finns inom vård och skola.

Hon berättar om ett nytt projekt som ska ge fattiga skolbarn ett matpaket om dagen och skolmaterial.

– Tre miljoner fattiga barn omfattas av detta program.

Dagens sista punkt var att ge polisen tillfälle att informera om polisutbildning.

– Det är viktigt med romer i verksamheten, eftersom de tillhör en grupp med lågt förtroende för polisen, sade Jenny Hedkvist från Polishögskolan i Solna.

Maria Knutsson är lärare på Polishögskolan i Solna. Hon berättade hur studierna är upplagda och om polisens förhållande till romer.

– Det så kallade Romaregistret var en väckarklocka för polisen. Hur kunde det ske? Det är ett mycket stort misstag som väcker traumatiska minnen till liv.

Maria Knutsson

Livh i stadshuset

Efter höstens val stod det klart att de borgerliga förlorat sitt mandat att styra Stockholms stad. Nu talar man istället om den röd-grön-rosa majoriteten sedan s, mp och v fått majoritet i stadshuset.

ÉRG träffade Bostads- och demokratiborgarrådet Ann-Margarethe Livh (v) för en pratstund om bland annat det fattiga EU-medborgarna i staden.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Fred Taikon

Vi möter en trött men mycket nöjd Ann-Margarethe Livh i receptionen och följer henne till det stora nya kontoret i Stadshuset. Hon bjuder på kaffe och lussebullar.

– Om vi inte hade vunnit valet, säger hon, hade jag nog slutat med politiken, men vi vann ju och det inspirerade mig att fortsätta.

Ann-Margarethe Livh har sedan tiden i opposition varit engagerad i de fattiga EU-medborgarna som tigger på våra gator. Så vad kan hon göra nu när hon sitter vid makten?

– Vi har nyligen suttit i möte där vi drev frågan om att sluta med avhysningarna på kommunal mark och har nu fått ett moratorium, alltså ett tillfälligt stopp. Nästa stora fråga handlar om deras boende. Den frågan ligger nu hos miljöpartiet och Åsa Lindhagen på socialroteln. Det handlar om att hitta alternativa boenden.

Inom kort kommer de att ha möte med olika frivilligorganisationer för att se vilka möjligheter de har till tänkbara boenden.

– Jag tycker det går sakta, men nu finns det i alla fall en helt annan inställning i staden till dessa människor. Vi har ett ansvar för dem och det är vi politiker som styr hur tjänstemännen ska agera i detta.

Nu är det alltså förbjudet att riva romernas tältläger om man inte har hittat ett alternativt boende.

– Jag tycker vi ska kunna göra som man har gjort i Göteborg där man använder sig av campingplatser. Nu har man tagit till sig detta på socialroteln och de håller på att ta kontakt med alla församlingar för att se om de har några möjlig-

heter att hitta någon form av boende.

Ann-Margarethe Livh understryker vikten av att bemöta alla människor med värdighet och hon känner en stor oro över den främlingsfientlighet som ökar överallt, även här i Sverige.

– Jag är mycket orolig över att Sverigedemokraterna flyttar fram sina positioner hela tiden. Nedmonteringen av våra välfärdssystem har lett till att många är frustrerade. Många pensionärer har lyssnat till SD budskap om att ”Ni som har byggt landet. Se nu har ni ingenting!” Samma budskap som ledde till framgång för Fremskrittspartiet i Norge.

Det finns något som kokar under ytan, menar Ann-Margarethe Livh, något som valresultaten ute i landet visar.

– Det är något som vi i Stockholm eller andra storstäder inte alltid ser eller förstår. I många orter har SD fått över 20 procent.

Tillbaka till de hemlösa, i huvudsak rumänska, romernas situation. Det finns många frivilligorganisationer i Stockholm som verkligen arbetar för att göra livet för dessa människor aningen drägligare.

– Föreningen HEM till exempel gör ett fantastiskt arbete och föreningarna Linje 17, Linje 18 och Cyklopen. De borde få ekonomiskt stöd, men de har inte sökt något. Men det är de som är de verkliga hjältarna. Staden har dock ett stort ansvar när det gäller ett värdigt boende.

Så hur kommer man att gå vidare med problematiken kring de hemlösa romerna i Stockholm?

– Nästa steg är att fråga dessa EU-medborgare vad de vill. Vill de ha ett jobb? Vill de lära sig svenska? Vi ska undersöka om staden har några möjligheter att erbjuda dem någon form av arbete. En annan tanke vi har är att knyta kontakt med de byar i Rumänien där de kommer från. Stockholm kan inte bli en vänort, men en stadsdel kan bli det.

Men just att få igång en dialog med de rumänska romerna ser Ann-Margarethe Livh som mycket viktigt.

– Det är bara så vi kan veta vilka behov de har och om det finns något som vi kan göra i deras hemby. Nu har vi öppna gränser och måste ta ansvar för det. Vi kan inte stänga gränsen för vissa slags människor. Vi kan inte ha människor i vår närhet som fryser.

É Romani Glinda bjuder in till minnesstund i S:t Jacobs kyrka Förintelsens minnesdag 27 januari 2015

Förintelsens minnesdag är en internationell minnesdag för Förintelsens offer. Det var den 27 januari 1945 som fångarna i koncentrationslägret Auschwitz-Birkenau befriades. Det är alltså 70-årsdagen i år! Minnesdagen är till för att vi aldrig ska glömma nazisternas offer och för alla de som bekämpar intolerans, främlingsfientlighet, rasism, antisemitism och antizigansim på alla fronter i hela världen.

Den 27 januari 2015 lägger vi fokus på hur Förintelsen drabbade romerna, en historia som förtryckts sedan Andra världskriget och som än idag är okänd för de allra flesta, inte bara i Sverige utan även i andra länder. Men vi glömmer inte våra judiska systrar och bröder och alla andra som mördades av nazisterna.

É Romani Glinda fokuserar på hur nazisterna hade valt ut två folk, romerna och judarna, som inte skulle ha någon plats i det stortyska riket. Hur de systematiskt började utrota de bägge grupperna. Man tror idag att det kan ha varit cirka en och en halv miljon romer som mördades, de flesta i sina byar eller i läger.

Medverkande i programmet: Hans Ulfvebrand, domprost i Stockholms domprostförsamling; Fred Taikon, É Romani Glinda; Berit Kalander barn till överlevande. Representant från Forum för levande historia. Jackie Jakubowski, Judisk krönika; Maria Taikon, É Romani Glinda; Bengt O Björklund, poet och journalist.

Musik med den romska kören Amé sam rom, Ann Kalmering samt finskromska kören Dzivibosko drom.

Minneshögtiden avslutas traditionsenligt med kaffe och dopp i kyrkan.

Utställningen "Den okända Förintelsen" kommer att visas mellan den 20 och 28 januari i S:t Jacobs kyrka.

Tid: 27 januari 2015 kl. 18.30

Plats: S:t Jacobs kyrka vid Kungsträdgården i Stockholm.

Programmet görs i samarbete med
Svenska kyrkan och Forum för levande historia

För mer information gå in på www.romaniglinda.se
eller ring 08-779 40 31

Vi reserverar oss för ändringar i programmet.

Svenska kyrkan
STOCKHOLMS
DOMKYRKOFÖRSAMLING

Martin och Katarina

Den 13 december 2014 var det exakt 50 år sedan författaren och jämlikhetsaktivisten Katarina Taikon träffade sin amerikanske motsvarighet, medborgarrättskämpen Martin Luther King Jr. Låt vara att Kings kamp var oerhört mycket mer omfattande och direkt livsfarlig. Men båda stred med outtröttlig energi för sina minoriteters medborgerliga rättigheter.

Text och foto: Paul Rimmerfors

Under 60-talet var jag i sex år ordförande i Ungdomens Fredsförbund (UF), som löd under Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen med författaren Per Anders Fogelström som ordförande. UF startade en särskild verksamhet i syfte att väcka opinion för fredsfrågan. Styrelsen beslöt att årligen utse en hedersledamot som utmärkt sig för att modigt ta strid för freden i vid bemärkelse.

Den första hedersledamoten i UF blev Katarina Taikon som genom sin modiga och energiska kamp för romers medborgerliga rättigheter var en i prisets anda värdig mottagare av förbundets medlemsnål och ettusen kronor. Den årliga ceremonin samlade hedersledamöter som FN:s generalsekreterare U Thant, den dubbla Nobel-pristagaren Linus Pauling (kemi resp fred) och Martin Luther King Jr.

I samband med Kings mottagande av Nobels fredspris i Oslo 1964 inbjöds han till Stockholm för dels ungdomens hyllning på Slottsbacken, dels en högtid med diplomater, politiker, kungligheter etc i Storkyrkan. Ungdomens Fredsförbund inbjöd tillsammans med alla ungdomsorganisationer till ett fackeltåg som samlade tusentals ungdomar den regniga Luciakvällen den 13 december 1964.

När jag funderade på uppläggningsen av Kings möte med Stockholms ungdomar föll det sig helt naturligt att be vår hedersledamot Katarina Taikon delta tillsammans med King på det speciellt uppbyggda podiet på Slottsbacken. Båda företrädde ju kämpande minoriteter. Mitt minne från mötet mellan dem är efter 50 år glask-

klart. Martin Luther King fångades av Katarinas historia och engagemang och ville innan han höll sitt tal veta mer om romerna i Sverige. Katarina berättade sakligt och motiverade sin närvaro. De kände båda absolut samhörighet.

Ungdomens Fredsförbunds måtto var Alla folks frihet, hela världens fred. Dagens aktuella händelser visar att denna förhoppning bara kunnat förverkligas i liten och långsam grad. Fortfarande är det långt till medborgerliga rättigheter i Martin Luther Kings anda för alla i USA. Och i Stockholms förorter och runt om i landets kommuner avvisas romer och andra fattiga på precis samma hjärtlösa och omänskliga sätt som under Katarina Taikons uppväxt och hårda kamp. Minnet av deras kamp är en inspiration för oss idag, deras föredöme förpliktigar.

Slottsbacken den 13 december 1964 fr v Martin Luther King Jr, UF:s förbundsordförande Paul Rimmerfors, författaren och fredsaktivisten Katarina Taikon.

Katarina Taikon med UF:s blygsamma pris 1000 kr, för 50 år sedan mer värt än idag och mycket välkommet.

Kvinnan till vänster är 1964 års Nobelpristagare i medicin, Dorothy Crowfoot-Hodgkin, Storbritannien. Här bredvid Paul Rimmerfors och Katarina Taikon.

– Jag minns att vi på podiet blev glada över att hon deltog trots regnet! säger Paul Rimmerfors.

Romer deporterade till Transnistrien

Från Kherson, huvudorten i Khersonprovinsen i södra Ukraina, körde vi den 8 maj med en tilltagande olustkänsla, trots försommerväder och att grönskan var sådär skir som den är i sommarens början. Vi följde naturligtvis nyhetsrapporteringen om det aktuella läget i Ukraina mycket noga. Vad som skrämde oss var de spända ansiktena i skyttevärnen vid vägspärrarna och de mörka automatvapnens mynningar som riktades mot oss. Vägspärrarna befolkades av militär, polis och en hel del oidentifierbara personer utan uniformer. Men mellan vägspärrarna rörde sig en del vanliga civila och i dikesrenarna betade kor, åsnor, hästar och getter och de gav ändå en känsla av att något fungerade som vanligt.

Text och foto: Bennie Åkerfeldt

Det var SR reportern Glenn Möllergren, historikern Volodymyr Pivtorak från Universitetet i Odessa och jag. Vi skulle nu, under begränsad tid, söka spår efter deporteringen av romer till Transnistrien 1942, utposten av det dåtida Rumänien som löpte fram till floden Bug i nuvarande Ukraina. Jag hade läst på och fått veta att hit mitt i ödemarken deporterades, efter ett beslut av den rumänske marskalcken Ion Antonescu, hösten 1942 mer än 25 000 romer från Rumänien och av dessa dog, menar man, omkring 11 000. Detta hade föregåtts av en folkräkning i landet som grund för ett första urval av nomadiserande romer som skulle depor-

teras. Sedan kom också ett urval av bofasta romer att gå samma öde tillmötes. Dessa romer transporterades, utan att få ta med sig några tillhörigheter, med tåg. De hade inget att äta och det fanns nästan ingen skog så att de kunde elda för att hålla sig varma, bara buskar och de grävde ner sig i håligheter för att inte frysa ihjäl. Svält, köld och övergrepp tog dock snabbt kål på många av dem, redan under första vintern, som var ovanligt sträng med svåra snöstormar.

Allt detta vet man, men platserna är inte särskilt väl dokumenterade. Vi avsåg att med vår resa kunna finna något spår att jobba vidare med och for därför mot flo-

den Bug, som var Rumäniens gräns under 2:a världskriget. Vi sökte oss först till Trykhaty, en liten stad på västra sidan av Bug dit det går en järnvägsbro över Bug. Man menar att det var judar som fick återuppbygga bron efter det att den bombats, men att det inne i själva staden, vid järnvägsstationen, avrättats 500 romer, efter ett flyktförsök. Vi letade efter gamla personer som skulle kunna minnas för att få detta bekräftat men hade ingen tur, vi träffade visserligen en man som bott i byn vid tiden men han var bara fem år då och mindes inget, eller ville inte berätta.

Så vi for då vidare mot en by som heter Kozubivka (orten hette under kriget Moldavka) dit vi förstått att många romer hamnade. Vägarna blev allt sämre och landskapet alltmer ödsligt.

Men så småningom nådde vi ändå fram till byn som ligger i en dal och började fråga oss fram. Vi mötte då Stepan en glad och vänlig bybo i 50-årsåldern som visade sig vara bi-kung med över 500 bisamhällen. Han hade 30 anställda, men blev så imponerad av att få svenskar i byn att han släppte allt för att guida oss. Han sa sig också veta att ett par av de äldre i byn som fortfarande levde var väl

medvetna om att det kommit romer hit under kriget i massor och att de tvingats bo i byns utkanter. Dessa båda gamlingar var oturligt nog bortresta just denna dag. Men de hade berättat att romerna kom på hösten och att de till att börja med köpt mat av byborna, men dels tog deras pengar snart slut och dels var de ju så många att det blev omöjligt. De tvingades därför att stjäla för att överleva och de eldade upp den lilla skog som fanns och använde sedan buskar. Men de kunde bara elda om dagarna, för på nätterna flög flygplanen och om de såg eldar så riskerade de att beskjutas, vilket hände många romer på andra ställen. Det blev en ovanligt kall vinter med svåra snöstormar och många, många dog. Till slut fördes de bort till en by några mil bort och alla blev skjutna, berättade Stepan.

Han packade sedan in oss i sin bil, som visade sig vara nån slags förlängning av hans kropp, och brakade rätt ut i skogen medan han samtidigt växlade och pratade oupphörligt i sin mobil. Han visade oss platserna där romerna grävt sina gropar in i dalgångens sidor men erosionen och nyuppvuxen skog hade nu utplånat groparna. Därefter blev vi hembjudna till Stepan på te och akaciahonung och medan vi satt därute i hans trädgård så gick han in i huset och plockade fram en hembygdsbok som givits ut 2010 av en lokal historiker som arbetat som lärare i byn.

I denna fanns på sidan 68 återberättade vittnesmål om att 5000 - 7000 romer deporterats till byns utkanter och att dessa sedan förts bort till några olika ställen och alla hade skjutits. På sidan 93 i boken fanns ett nedtecknat vittnesmål från två personer, F.K. och M.V. ”Den romska tragedin i Moldavka”. De skriver att ”på hösten 1941 kom till Moldavka omkring 1000 romer till ett läger strax utanför byn där det redan då fanns omkring 7000 romer. De var från 4 länder, Serbien, Ungern, Moldavien och Tjeckoslovakien. Detta blev en svår tid för alla invånarna i Moldavka och närliggande byar eftersom romerna naturligtvis gjorde allt för att överleva. De anklagades för att både dag och natt stjäla ätbart från de lokala bönderna. Så byborna måste använda beväp-

nade vakter för att skydda sin egendom. Några av romerna hade kommit med sina traditionella hästar och vagnar. Några var rika och hade guld. Tyskarna började med att skicka iväg de välbärgade romerna till, vad de kallade, ”ett bättre ställe”. Det blev en karavan på omkring 100 vagnar (c:a 5-600 romer). De bortfördes och sköts av tyskarna och deras ägodelar konfiskerades. En av romerna, en kvinna från Serbien, återvänder till Moldavka och tar kontakt med borgmästaren och den lokala rumänska polisen och berättar för dem att de romer som fanns kvar i lägret planerade att döda alla bybor (detta är troligen bara en påhittad historia som skall rättfärdiga vad som nu kom att ske, menar den ukrainske historikern Volodymyr Pivtorak som granskat boken och den citerade handlingen åt mig). Hon sades berätta detta därför att hon hoppades att man skulle skona henne och släppa henne fri. Tyskarna informerades och de tog kontakt med sina överordnade och redan nästa dag kom tyska lastbilar som samlade upp alla romerna i lägret och de fördes till en ort i riktning mot Pervomaysk som kallas Tryduby där de sköts.

Vi följde upp rutten och hittade ett minnesmärke som rests av lokalbefolkningen alldeles vid kyrkogården i Krasnen’ke. Där kan man läsa att min-

nesmärket rests av lokalbefolkningen till minne av ”de frihetsälskande romska offren från Serbien och Ungern som torterades och dödades av ’invaderande fascister’ 1942-1943”. Detta kan vara en av de platser där dessa romer från lägret i Moldavka dödades.

Det som var nytt för mig var att detta inte rörde sig om rumänska romer utan serbiska, tjeckiska och ungerska romer. Efter kontakt med flera romska forskare i Odessa och Rumänien fick jag veta att inga sådana uppgifter finns dokumenterade tidigare.

Några dagar senare gästas jag den välkända romska författarinnan Luminita Cioaba i Sibiu i Rumänien och hon tar med mig till Bria, en av dem som ännu lever och minns. För henne har namnet på floden Bug samma klang som Auschwitz och Birkenau har för så många andra. Men platserna där hennes köttsliga systrar och bröder ligger nedgrävda – i området fram emot Bug i nuvarande Ukraina – har aldrig utforskats.

Jag har nu, tillsammans med mina reskamrater arbetat upp ett nätverk med kontakter och vi planerar att kunna fortsätta dokumentationen i Transnistrien då det politiska läget stabiliserats i Ukraina.

Minnesmärke vid kyrkogården i Krasnen'ke.

Rachel Nield

Nick Glynn

Victor Olisa

Etnisk profilering är en fråga om attityd

I mitten av november höll DO en internationell konferens om etnisk profilering. Syftet med konferensen var att stimulera kunskapsutbyte mellan forskare, företrädare för polisen och andra myndigheter samt företrädare för det civila samhället.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Fred Taikon

Etnisk profilering har varit på tapeten under de senaste åren. Bland annat har frågan aktualiserats i samband med polisens agerande mot papperslösa (REVA) och i skandalen med polisens så kallade romaregister i Skåne.

Med etnisk profilering menas en form av diskriminering när personer utsätts för en profilering som har samband med deras etniska tillhörighet under omständigheter där sådana kriterier inte är relevanta.

DO menar att diskrimineringslagstiftningen i Sverige och i andra länder ofta är ett begränsat verktyg i arbetet med att förhindra diskriminerande etnisk profilering och att fler verktyg behöver utvecklas och användas.

– Detta är ett angeläget ämne och det är viktigt att det offentliga samtalet om etnisk profilering inte stannar, sade DO Agneta Broberg och när hon hälsade alla välkomna.

Hon menar att etnisk profilering bygger på grumliga föreställningar om att kategorisera människor, något som har pågått på olika sätt i den svenska historien, inte bara hos polisen men även socialtjänst

och bostadsbolag har fört etniska register.

– I samband med skånepolisens etniska register skrev jag till Regeringen. De behöver se över lagstiftningen på området. Som den är idag räcker den inte.

Dagens moderator var journalisten Gabriella Ahlström. Hon inledde med att ställa en fråga.

– Vad kan vi lära oss av vad andra har gjort i frågan om etnisk profilering?

Sedan introducerade hon Rachel Nield från The Open Society Justice Initiative, USA.

– När vi tänker på etnisk profilering tänker vi att det är något kriminellt, att alla är oskyldiga tills bevisat skyldiga, men det handlar inte om rasistiska poliser utan om stereotyper som finns överallt. Men det är extra viktigt när det gäller polisen att man bortser från dessa stereotyper.

I USA säger man rasprofilering.

– USA har en lång tradition av rasistiskt polisarbete, med sitt ursprung i slaveriet. Termen rasprofilering, som i folkmun blev ”driving while black” (köra bil när du är svart), hamnade i fokus när

DEA profilerade färgade drogkurirer på 80-talet. Men även den kriminella profileringen innehöll rasistiska kommentarer.

Under de följande åren blev rasprofileringen allt mer av mindre vikt i polisarbetet, men det som hände den 11 september ändrade på det.

– Behovet av rasprofilering understöks och blev nu extra viktigt i jakten på muslimska och/eller arabiska terrorister. Idag deporteras fler människor än någonsin från USA och etnisk profilering som styr synen på invandringen.

Rachel talade också om polisens metod ”stop & search” (att stoppa och muddra någon) i Storbritannien.

– Stop and search drabbade nästan uteslutande svarta män i Storbritannien. Det var det som ledde till upplöpperna i Brixton 1981.

Tre år senare blev polisen tvungna att spela in när de stoppade och muddrade någon. De blev också tvungna att förklara varför de stoppat just den personen.

Eftersom det inte är tillåtet med etnisk registrering i Europa är det svårt att mäta etnisk profilering.

– Men vi vill arbeta med polisen i olika länder för att komma till rätta med de problem som finns. Vi har tre pilotprojekt på gång i tre länder.

Rachel berättar om Spanien där polisen förr stoppade mängder av marockaner

som bara var på väg till jobbet.

– Det enda man åstadkom var att sinka dessa personer till jobbet så man slutade med det.

Nick Glynn har jobbat som polis sedan 1985 och arbetar idag på College of Policing och han är Vice President på National Black Police Association i Storbritannien. Det är han som ansvarar för att reformera stop and search i Storbritannien, ett uppdrag han har fått av inrikesminister Theresa May.

– Stop and search har en mycket begränsad inverkan på antalet lösta brott. Idag krävs det en misstanke innan man stoppar någon, men polisen gör ändå cirka en miljon stop and search om året.

Han berättar om sitt arbete i Leicester där han 2010 inledde ett förändringsarbete med stop and search.

– Att göra mängder av stop and search gör ingen skillnad om de inte görs med urskiljning. Vi förbättrade allt i Leicester och tränade alla poliser i arbetet. Nu måste alla poliser tänka efter före de stoppar någon och de har med sig ett mänskligt rättighetsperspektiv. Det är också viktigt att samla in information om arbetet. Först då kan man se mönster som man kan göra något åt.

Dr. Victor Olisa är också en färgad polischef. Han arbetar i London på Metropolitan Police Service.

– Det är viktigt att vi arbetar tillsammans med de som bor i områdena vi finns i. Stop and search är en taktik vi bara ska använda oss av för att göra våra gator säkrare. Det är allmänheten som måste ge oss förutsättningarna för hur vi ska använda den taktiken och det måste ske på ett sätt som inte påverkar det lokala området negativt.

I det efterföljande panelsamtalet menade Hans Nordin från skånepolisen att man kommit längre i Storbritannien än i Sverige.

– Och vi har anställda med en annan etnisk bakgrund som också har stoppats av de egna, sade Hans.

Efter lunch var det dags för Idaver Memedov från OSCE att tala. Idaver är rom och arbetar med romer i organisationen. Han berättade om olika handlings-

Idaver Memedov och Iain Cameron.

planer för romer och sinti och om de rekommendationer som de gör.

– Vi vill till exempel inspirera romer att bli poliser för att stärka romers tillit till polismakten och öka romers tillgång på rättvisa.

Han talade också om romers problem när de vill lämna sitt land.

– Gränspolisen stoppar de flesta vid gränsen.

Och han talade om boendet.

– I Slovakien ser inte polisen på romernas skjul som privata bostäder utan marscherar bara rakt in. Polisen är till för att skydda oss, ändå attackerar romer hela tiden och flera har dödats.

När romer är brottsutsatta blir utredningarna mycket sämre. Inte ens de mest grundläggande undersökningar blir gjorda.

– Nu har vi tagit fram en manual med goda exempel och hur man förbättrar relationen mellan polis och romer, sade Idaver.

Iain Cameron är professor vid Uppsala universitet. Han talade om etnisk profi-

lering och svensk rätt.

– Möjligheten för politiker att missbruka polismakten är i Sverige mindre än i de flesta andra länder.

Han talade om de begränsningar som stop and search har haft i REVA.

– Vi kan inte hitta illegala invandrare utan att en stor del av de svenskar som har invandrarbakgrund blir stoppade. Det är inte särskilt effektivt.

Johanna Westeson från Civil Rights Defenders påpekade att svensk lag ännu inte är adekvat nog att stoppa etnisk profilering.

– Vi hoppas kunna se en förändring, men än så länge duckar Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden när det gäller att säga som det är med skånepolisens register.

Jenny Sjökvist, HR-strateg vid Rikspolisstyrelsen och Stefan Martinengo, chef för polisens utlänningsenhet i Uppsala, berättade lite från sina polisiära horisonter.

Stefan Martinengo, Jenny Sjökvist och Rolf Granér.

FOTO: THOMAS KARLSSON

FÖRINTELSENS MINNESDAG, 27 JANUARI

Den 27 januari samlas människor över hela världen i en årlig manifestation. Det är den internationella minnesdagen för Förintelsens offer. Välkommen till minnesceremoni på Raoul Wallenbergs torg i Stockholm kl. 17.00.

Mellan klockan 13.00-18.00 visas utställningen *70 år sedan befrielsen*. Tänd ett ljus för att hedra och minnas.

Mer information på www.levandehistoria.se eller 08-723 87 56.

FORUM
FÖR
LEVANDE
HISTORIA

VI ARBETAR FÖR DEMOKRATI, TOLERANS OCH ALLA
MÄNNISKORS LIKA VÄRDE. MED LÄRDOMAR FRÅN HISTORIEN,
FRÄMST MED FOKUS PÅ LÄRARE OCH ELEVER.

– Likabehandling är en central del i polisens verksamhet. Vi måste bota i vad det innebär för polisens arbete. Det är vårt jobb att slå vakt om mänskliga rättigheter. Ett möte med polisen kan göra ett stort intryck i en människas liv, sade Jenny.

Stefan talade om den inre utlänningskontrollen.

– Vi söker de utländska medborgare som inte har laglig rätt att vara här i landet. Vi ska se till att han eller hon lämnar landet eller söker asyl.

Han menar att de inte arbetar på ett stereotypiskt sätt.

– Vi får inte stoppa folk slumpartat eller som en kollektiv grupp. Det får bara ske om det finns en välgrundad anledning. Det är också viktigt att personen som vi har stoppat får veta varför hon eller han kontrolleras. De problem vi har när det gäller etnisk profilering i Uppsala är att folk uppfattar att den finns här hos oss.

Från golvet påpekade den före detta polisen Michael Lundh att bara en procent av polisen jobbar på gatan.

– Polisen måste möta de som de ska skydda, underströk han.

Rolf Granér från polisutbildningen på Linnéuniversitetet i Växjö verkar ha en viss vana av att vända på hela debatten och pondus nog för att klara av det.

– Det är en myt att polisen följer de direktiv som finns.

Han jämförde poliskollektivet med ett fotbollslag.

– Alla kan reglerna, men väl på planen går varje spelare så långt de kan innan domaren blåser i pipan.

Bland de afrosvenskar som fanns i publiken hade mumlats ett tag nu och man protesterade mot den bild som de två svenska poliserna målade upp. .

Rolf Granér fick sista ordet innan kaffet.

– Skånepolisen, den engelska och den amerikanska polisen erkänner etnisk profilering, men i Uppsala är problemet att folk uppfattar det som att det finns etnisk profilering.

Under rubriken Rösterna från det civila samhället talade Samson Beshir, Fatima Doubakil och Marian Wydow.

Nu var ju inte Marian från det civila

Hans Nordin

samhället eftersom han arbetar på Romska informations- och kunskapscenter i Malmö som är en kommunal myndighet. Han berättade om sitt liv som rom i Sverige och sitt arbete.

– Redan som barn var jag tvungen att dölja min identitet. När jag blev äldre sade jag att jag var slovak. Lagen skyddar inte mig och varför ska de som tolkar mig som den andre, ha mer rätt än vad jag själv har? Integration har idag blivit till att det är vi romer som ska anamma normer från majoritetssamhället och inget annat.

Fatima Doubakil arbetar i Muslimska mänskliga rättighetskommittén.

– Lagen om terrorism har ingen definition av vad en terrorist är, men de som anhålls och döms är muslimer.

Hon berättar om skrämmande gryningsråder mot oskyldiga i Göteborg och

Agneta Broberg

om de besök från Säpo som alla muslimska församlingar får.

– Religiös profilering ökar i betydelse.

Samson Beshir kommer från Antirasistiska Akademien. Han är afrosvensk.

– Sextioåtta procent av afrosvenskar i Sverige tycker inte att det är någon idé att anmäla hatbrott till polisen. Det är ingen slump att det är romer, muslimer och svarta som diskrimineras i Sverige, inte bara av polisen, men av hela samhället.

Agneta Broberg sammanfattade dagen.

– De lagar som finns räcker inte, varken här i Sverige eller i andra länder, men etnisk profilering sker inte bara hos polisen. Det är upp till varje myndighet att se över sina arbetsrutiner, beteenden och attityder. Det viktiga är att det finns kunskap och samverkan mellan de olika aktörerna.

Samson Beshir, Fatima Doubakil och Marian Wydow.

Mats Grahn och Rosa Taikon.

Rosa Taikon – Hedersdoktor

Den romska Silversmeden och aktivisten Rosa Taikon har under pompa och ståt utsetts till hedersdoktor på Södertörns högskola. – Vi vill hedra hennes engagemang för romskt kulturarv och mänskliga rättigheter, säger Mats Grahn, ordförande för fakultetsnämnden på Södertörns högskola.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Fred Taikon

Det är andra gången som en hedersdoktor promoveras på Södertörns högskola. Titeln föräras personer som har gjort särskilt betydelsefulla insatser. Förra året utsågs Piotr Sztompka, polsk professor i sociologi. I år föll alltså valet på Rosa Taikon.

I anknytning till promoveringen höll Rosa Taikon en föreläsning på högskolan i slutet av november. Hon har en märklig förmåga att både dra publik och få den med sig. Den som har hört och sett Rosas föreläsning vet vad jag menar med pekpinne och allt.

– Nästa gång kan du väl välja ut en ung rom Mats, som får komma hit och få ett pris, säger Rosa och ser på Mats Grahn med pigga ögon. Jag får hjärtklappning när jag tänker på att det finns så många barn som är med i skånepolisens register bara för att de är romer.

Hon hann med en snabb kommentar av

dagens politiska situation också.

– Bland Sverigedemokraterna finns det politiker som slår folk med järnrör och kallar kvinnor för horor. Dessa rasister kommer att lägga sitt veto i riksdagen på ett sätt som känns som om vi befann oss på 40-talet.

Dagen efter föreläsningen, fredagen den 28 november, promoverades så Rosa Taikon i den stora Aulan på högskolan.

Rosa Taikon är, tillsammans med flera i slkten Taikon, känd som förkämpe för romers rättigheter i samhället. Hon har även en framgångsrik karriär som silversmed; ett yrke som hon har valt för att vill föra sin faders hantverk vidare. Hon är utbildad vid Birkagårdens folkhögskola och vid Konstfack.

– Rosa Taikon är en av de första romerna i Sverige med en högre utbildning. Hon är en förebild och främjar högre utbildning bland romer, sade Mats

Grahn. Utnämningen ska också ses som ett tydligt ställningstagande i den ständigt aktuella debatten om romers och andra minoriteters situation och rättigheter.

Utnämningen har också en koppling till Södertörns högskolas regeringsuppdrag att utveckla ämneslärarutbildning i det romska språket romani chib.

– Jag känner mig väldigt hedrad över den fina hedersbetygelsen som jag får av Södertörns högskola, säger Rosa Taikon.

Ceremonin inleddes med musik av Superstar Orkestar innan högskolans rektor Moira von Wright välkomsttalade.

– Varje lärosäte måste ha en vision och inte vara rädda för förändring. Vi måste kunna lyssna till vår omgivning och välkomna nya utbildningar.

Nu var det dags för Mats Grahn att presentera Rosa Taikon och läsa upp motiveringen där det bland annat står att hon ”under lång tid stått upp för alla människors lika värde och visat att även enskilda människor kan påverka samhällsutvecklingen.”

Även fyra ”vanliga” professorer installerades. Först ur var Mats Grahn som nu

Rosa håller föredrag.

är professor i evolutionsbiologi. Sedan var det Michael Karlsson tur. Han är nu professor i statsvetenskap. Jenny Sundén promoverades till professor i genusvetenskap och David Thurfjell, som bland

annat studerat religion bland romer i Europa, är nu professor i religionsvetenskap. Alla fyra med otroligt intressanta infallsvinklar på världen vi lever i.

Efter att Süperstar Orkestars musik

Moir von Wright och Mats Grahn.

klingat ut var det dags för fest och mingel, mat och mer musik.

En glad och lycklig Rosa Taikon, omgiven av sina närmaste, har fått ännu ett stort erkännande.

É Romani Glinda bjuder in till Romska kulturdagar

En rad av seminarier om och med romer

28-31 januari 2015 i Medborgarhuset

Kom lyssna när det passar er

Gratis inträde

Onsdag den 28 januari Kultur, traditioner, litteratur och poesi då och nu:

Romsk kultur och tradition då och nu

Fred Taikon visar bilder och berättar hur man livnärde sig tidigare genom gamla romska yrken och traditioner. Tid: 10:00-10:40

Är det kläderna som gör romen?

Rosita Grönfors och Angelina Taikon Demetri samtalar om romska kläders betydelse genom tiderna. Tid: 10:50 -11:30

Seder och bruk, om livet som rom i Sverige

Fred Taikon samtalar med åldermannen Borta Friberg om hans arbete som musiker och skrothandlare. Tid: 12:30: -13:00

Boksläpp "Adrianas val"

En bok om en romsk ungdoms uppväxt. Tid: 13:10-13:40

Var finns den romska poesin?

Boksläpp Bengt O Björklund samtalar med Ramona Melker Taikon och Ferida Agusi Jasarevic om dagens romska poesi och läser valda dikter. Workshop innan det blir öppen scen till kaffet. Tid: 13:50-16:00

Torsdag den 29 januari MR dag

Forum för Levande Historia

Forum för levande historia berättar om sin treårssatsning för och med romer. De lyfter även fram Vi är romer, en pågående utställning som finns på museet. Tid: 10:00-10:30

Amnesty romerna i Europa

Amnesty berättar om situationen för romerna i Europa idag. Tid: 10:40-11:10

Kortfilm – vittnesmål diskriminering

Romer berättar hur de upplever diskriminering i vardagen. Mia Taikon berättar om projektet. Tid: 11:20-12:00

DO – hur ser situationen ut?

DO Agneta Broberg berättar om hur registerfrågan ser ut just nu, antalet anmälningar från romer och om vilka satsningar som väntar. Tid: 13:00-14:30

Civil Right Defender om polisens kringresanderegister.

John Stauffer från Civil Right Defender berättar om den stämning mot polisen som de har gjort med anledning av polisens kringresanderegister. Tid: 13:40-14:10

Romsk kvinna som vågar ta plats.

Susanna Hedman är en finsk romsk kvinna som vågar ta plats. Hon berättar om resan från

aktivist till ledamot i Skolnämnden och Kommunfullmäktige i Enköping.
Tid: 14:20-14:50

Mot rasism och intolerans

Michael Lundh berättar om sin förvandling från hårdför polis till kärleksfull medborgare, och nu bekämpar rasismen med kärlek.
Tid: 15:00-16:00

Fredag den 30 januari

Läsvärda böcker

Fred Taikon presenterar nya läsvärda böcker. Tid: 10:00-10:30

Språkrådet berättar om deras arbete
Baki Hasan berättar om revitaliseringen av de nationella minoritetsspråken och informerar om de två kommande lexikonerna på kelderáš och lovara. Tid: 10:40-11:10

Skolverket berättar om nya läromedelssatsningen Mats Wennerholm från Skolverket presenterar det uppdrag man har fått av regeringen att ta fram och producera läromedel. Tid: 11:20-12:00

Barnens kulturarv

Gunilla har ordet

Gunilla Lundgren berättar om sina böcker skrivna om och med romer och om utställningen i Rinkeby. Hon visar även filmen om Aljorša. Tid: 13:00-14:30

Misafet Redepi Hur är det att vara romsk kvinna och öppna en Förening, och att vara politisk engagerad?

Den romska aktivisten Misafet Redepi från Sundsvall berättar om svårigheterna med att vara romsk kvinna när man startar en förening.
Tid: 14:40-15:10

Lördag den 31 januari

Musik, teater och dans:
Tid 18:00-21:00

Teater Resandeblood

Föreställningen Resandeblood med Bennie Åkerfeldt och Pelle Jageby det handlar om resandefolket.

Workshop – Balkandans

Misafet Redepi och några av hennes elever lär ut balkandans.

Aila Grönstrand - sång och musik

Aila 13 år, älskar att sjunga och stå på scen. Hon har deltagit i ett större antal melodifestivaler i Sverige och Europa.

Henrik med familj - sång och musik

Henrik Bjurling med familj från Uppsala uppträder med sång och musik.

Den världskända trubaduren

Witt Viča Mihaj och Jakob Silberstein sjunger gamla romska bortglömda romanser. Bägge är flitigt engagerade på romska musikfestivaler i Europa.

Seminarierna är kostnadsfria och öppna för allmänheten.

Sensus lokaler i Medborgarhuset ; T-bana Medborgarplatsen

För mer information: mia@romaniglinda.se www.romaniglinda.se.

Följ oss på: facebook.com/Romskakulturdagar Twitter: @RomaniGlinda eller #romakultur Instagram: RomaniGlinda eller #romakultur

Vi reserverar oss för eventuella ändringar i programmet.
Programmet är finansierat av Stockholms kulturförvaltning och Statens Kulturråd

*Domino Kai,
Eszter Hajdú och
Erik Sidenbladh.*

STOCKHOLMS ROMA FESTIVAL

Med film, samtal och musik drog årets Stockholms Roma Festival igång i slutet av november. De flesta evenemangen gick av stapeln på biografen Zita.

Det var i samband med 500-årsjubileet för romer i Sverige 2012 som Re:Orient och SIRF startade Roma Festivalen. I år var det alltså tredje gången.

ÉRG gick på bio och såg filmen Judgment in Hungary av Eszter Hajdú. En film om en rättegång mot en grupp mordiska nazister.

Text och foto: Bengt O Björklund

Under två dagar talades det om romer, romska filmer visades, romsk musik spelades och en specialvisning av utställningen "Vi är romer" erbjöds.

En av filmerna som visades var Judgment in Hungary, en film om en grupp högerextrema som under 2008 och 2009 begick en serie attacker mot medlemmar av den romska befolkningen. Sex personer dödades, däribland ett barn på fem år, och ytterligare flera personer skadades. Rättegången mot de fyra misstänkta varade två och ett halvt år, och domen antogs i augusti 2013. Det är regissören Eszter Hajdú som har filmat rättegången och klippt ihop ett märkligt skådespel med kallblodiga nazister, en frustrerad domare och offrens familjer. Det är en utdragen och ibland kaotisk rättegång. En liten statisk kamera visar domarens synvinkel, medan närbilder belyser känslolägen hos de människor som berörs av brotten. Ibland ser vi huvudpersonerna utanför rättssalen, till exempel under rekonstruktionen på brottsplatsen. I början av rättegången antar offren och de

anhöriga att rättvisa ska skipas, de har en tro på att de ungerska myndigheterna kommer att skydda dem. Men kommer extremisterna dömas skyldiga? Den utbredda anti-romska stämningssläget i det ungerska samhället, och visst agerande - avsiktligt eller inte - av polisen ger dem anledning att befara att de inte kommer det. En sak är säker, trots att filmen nästan uteslutande visar upp samma rättssal och samma gärningsmän, dag efter dag, tills de två och ett halvt åren är till ända, är det med en viss spänning man konstant väntar på hur det ska gå. Ibland känner man stor antipati för domaren också när han nedlåtande tilltalar romerna, men så talar han på samma sätt med gärningsmännen och då känns det plötsligt bättre. Och om ni inte visste det, de får livstids fängelse, ja alla utom en, han fick 13 år.

Domino Kai, vars förening Sveriges Internationella Roma Filmfestival driver festivalen i samarbete med Re:Orient, sade några ord innan filmen började.

– Situationen för romer är fortfarande miserabel. Det finns idag ett stort hat

som genomsyrar många samhällen både i Sverige och i andra länder. Det sägs att alla har lika rättigheter, men så är det inte i praktiken. Glöm inte att imorgon kan det vara du som är offer för detta hat.

Efter filmen kom regissören själv, Eszter Hajdú fram på scenen. Moderator för samtalet var journalisten Erik Sidenbladh.

– Jag har alltid varit intresserad av sådant som man inte vill tala om och i tio år har jag velat göra en film om den romska situationen i Ungern. Men den här filmen handlar inte om de typiska romska frågorna utan om rasism, nazism och extremhöger.

Hon menar att finns en lång tradition av rasism i Europa.

– Men får vi allt fler högerextrema partier vilket gör situationen värre än på länge.

När filmen visades på ett universitet i Ungern visade det sig att många av de juriststuderande aldrig hört talas om brotten eller rättegången.

– Det är viktigt att vi talar om detta. Idag är rasismen mycket vanlig, inte på

ytan kanske, men man behöver inte skrapa så mycket.

Filmen har visats i 30 länder.

– Många säger att det är hemskt det som händer i Ungern, men det är inte bara i Ungern de högerextrema begår hatbrott.

Eszter Hajdú menar att det är viktigt att Europas rättegångar står upp för mänskliga rättigheter för alla. Hon berättar att hon hade romska kompisar redan i förskolan och att domaren i rättegången till slut tröttnade på att skrika åt henne

efter den femtionde rättegångsdagen.

– Jag har visat filmen för honom och han sade att han gillade den, men den har gjort att han fått många emot sig. Han var mycket arrogant mot släktingarna till de romska offren, men han var lika arrogant mot alla andra också.

– Jag tror, sade Eszter Hajdú till slut, att den nya generationen romer kommer att bli mycket mer radikala.

ÉRG möter Domino Kai som hastigast efter filmen.

– Ja, detta var den tredje festivalen och

i år har vi haft ett rättighetsperspektiv i fokus genom samtal och filmer och andra kulturyttringar. Detta har varit avstamp för diskussioner om romska, det vill säga mänskliga, rättigheter.

Nästa år får vi kanske se ännu fler kulturyttringar.

– Vi hade gärna haft fler kulturyttringar som dans till exempel, men i år var det inte möjligt här på Zita. Det finns inte utrymme för det här på biografen, men kanske nästa år, sade Katrin Amberntsson Elshewihi, chefsproducent på Re:Orient

Romsk filmfestival flyttar till Uppsala

Sveriges Internationella Roma Filmfestival flyttade i år till Fyrisbiografen i Uppsala, en av Sveriges äldsta biografier som varit igång sedan 1911. Under tre dagar visades där romska filmer av olika slag. I Upplandsmuseets hörsal var det dessutom under två dagar gratis skolbio för elever och studerande.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Fred Taikon

Fredagen den 14 november var det invigning på den lilla mysiga Fyrisbiografen intill Domkyrkan i Uppsala med filmen Papusza – den romska poesins moder.

Det är en gripande film som vi redan har recenserat, men den speglar så väl den utsatthet romer lever i och den sanna historien om den begåvade romska poeten Bronisława Wajs (1908-1987), kallad

Papusza. Hon är idag en legend i Polen och hennes dikter har översatts till många språk. Joanna Kos-Krauzes och Krzysztof Krauzes film är en både poetisk och grymt avskalad.

Arrangör är som vanligt Domino Kai och han menar att dessa filmer behövs.

– Att visa på filmer med anknytning till den romska frågan för att även på

detta sätt belysa och ge ett bredare kulturbud för ökad förståelse om sina medmänniskor. Min ambition är att få detta till en årlig tradition i Uppsala.

De andra filmerna som visades var Our school, Min romska familj, Woody Allen och jag + Mechkar, Rom_id + Leur jeu-nesse, Gypsies go to Heaven samt Woman (Re)present + Det röda hjulet.

Our school, som har fått många priser, är en märklig film från 2011 som utan pekpinna visar på livet i en liten stad i Rumänien. Vi får följa tre romska barn från en by i Transsylvanien som deltar i ett projekt för att integrera minoriteter i rumänska skolor.

Anmäl diskriminering till DO!

DO arbetar för att diskriminering inte ska förekomma i samhället. Genom att anmäla diskriminering till DO gör du tre bra saker:

1. Du ger dig själv möjlighet att få upprättelse för den kränkning som du utsatts för.
2. Du bidrar till att synliggöra diskrimineringen.
3. Din anmälan kan bidra till att andra inte behöver utsättas för samma sak som du.

Frågor om diskriminering?

Ring till DO på telefonnummer 08-120 20 700.

Rådgivningen har följande öppettider:

- Måndag - tisdag 9.30-11.30 och 13.00-15.00
- Onsdag 13.00-15.00
- Torsdag - fredag 9.30-11.30

Det går också bra att mejla till DO på adressen do@do.se

Mer information hittar du på www.do.se

Glöm inte ditt namn du romska barn

Glöm inte ditt namn du romska barn
i dina ögon syns
hjärtat
av ditt folk utspridda som sandkorn
längs med havets strand.

Glöm inte ditt namn du romska barn
i gryningen dröjer en solstråle
vid ditt ansikte
med eldens
mysterium
så att doften av färsk jord
kan leva djupt i ditt bröst.

Glöm inte ditt namn du romska barn
för endast i ditt hår glittrar månen
med stjärnornas lyster
för att lära dig
om ursprunget
kärleken från långt bortom
himlen.

Glöm inte ditt namn du romska barn
dina tårar
är regn
från himlen
vattnandes
jordens rötter
så att
frihetens sång
kan växa till en väg
hela vägen mot bortom
för ditt namns skull.

Na Bîstâr Teo Anau Şaorea Romehko

Na bîstâr teo anau şaorea romehko
ande te iakha diciol
o illo
le manuşengo hasarde sar o thaw la tişaiako
kata o gor le barăpaiehko.

Na bîstâr teo anau şaorea romehko
E Duda-Le Khamesti-Anklel atârdeol
pe tiro mui
ando garadimos
la iagako
ta o sungaimos iwando la phuweako
beşel ande teo kolin.

Na bîstâr teo anau şaorea romehko
kă numa ande te ball o şonuto
şudel o străfeaimos le ceraingo
sîkaindoi tu
O Kamblimos Anglal
dă Înteal o Cerii.

Na bîstâr teo anau şaorea romehko
te iasfa
sî o brîşind le cerehko
anda
O Angluno la Phuweako
ta
E Dilli le Slobozimasti
sî te avel
O Drom
Tumară anavehkă oce.

Den svenska nazismen

I sin nya bok riktar Bosse Schön ljuset mot de 270 nazistsvenskar som anslöt sig till Hitlers elitstyrka Waffen-SS under Andra världskriget.

Under andra världskriget stred 270 svenskar i Hitlers elitstyrka Waffen-SS. Om man inte är högerextrem ställer man sig förstås frågan: varför stred de på Tysklands sida i kriget? Vad betydde det för deras familjer hemma? Hur upplevde de kriget på plats och vad hände när de återvände till Sverige efter att det Tredje riket fallit? Dessa frågor försöker Bosse Schön, journalist och förläggare, svara på i en nyutkommen bok: "Hitlers svenska SS-soldater. Brev och dagböcker" (Fischer & Co).

Bosse Schön har i flera decennier ägnat sig åt att kartlägga Sveriges tvetydiga förhållande till Nazityskland under andra världskriget. I den här boken fokuserar han på de svenskar som frivilligt anmälde sig till Waffen-SS. Han lyfter fram deras bakgrund och motiv att ta värvning och skildrar deras upplevelser under och efter kriget. Boken är rikt illustrerad med foton och teckningar.

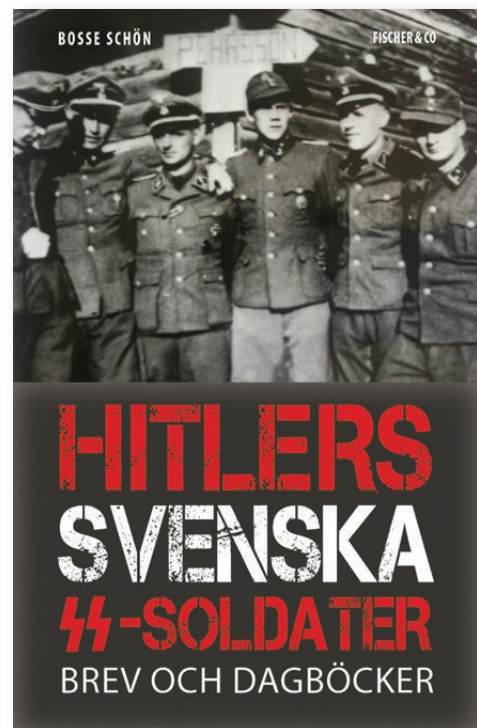
Statsministern Göran Persson lät år 2000 öppna Säpos arkiv för allmänheten. I tidigare hemligstämplade personakter

fann Schön dokument som gav svar på många frågor. Hans nya bok bygger på autentiskt källmaterial.

Soldaternas motiv för att ta värvning i SS varierade. De äldre, som delade Hitlers hat mot kommunister och judar, ville bekämpa bolsjevismen och slåss för visionen om ett rasrent storgermanskt rike. Bland de yngre tog många värvning av äventyrslystnad. Några lockades av utsikten att tjäna pengar.

Under kriget stupade 50 svenska SS-soldater eller rapporterades som saknade. 60 erhöll tapperhetsmedaljer av olika slag. Ingen av dem anklagades för krigsförbrytelser, men i Nürnberggrättegången efter krigsslutet dömdes hela SS med alla underavdelningar, inklusive Waffen-SS, som krigsförbrytarorganisation. De som kom efter kriget blev ofta utfrysta av sina egna familjer.

Tidigare hemligstämplade dokument i Säpos arkiv visar att de svenska nazisterna understödde Förintelsen aktivt, såväl vid fronten som i Sverige. En av soldaterna på permission hemma skröt inför sina

kamrater om att han vid fronten skjutit så många judar att han fått ont i pekfingeret. I Sverige satte SSS upp dödslistor över ledande svenska judar. Om Tyskland hade ockuperat Sverige skulle alla judar ha förts till koncentrationsläger, som var planerade i Sjöbo och på Stora Karlsö, för att deporteras till Auschwitz.

1988 grundades Sverigedemokraterna av bland annat en svensk SS-veteran, en gammal nazist och högerextrem skinheads.

Malva och hästarna

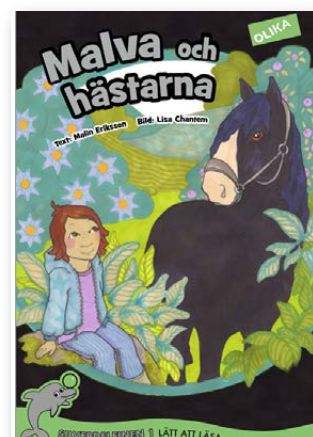
Malva och hästarna heter en söt barnbok om en liten flicka som vill rida och hennes pappa som, trots att han är resande, inte alls gillar hästar. Som i de flesta sagor slutar det hela bra. Farmor går in i handlingen och så får pappa ge sig och lilla Malva får börja rida.

Just resandetillhörigheten kommer inte förrän i slutet av historien men den

kan anas nästan från början.

Boken är mycket lättläst och teckningarna som Lisa Chantem gjort till Malin Erikssons text är varma och humoristiska.

Detta är den senaste boken i serien lättlästa böcker från Olika förlag och den fjärde med romer och resande barn i berättelsen.

En rom i en roman

Majgull Axelssons nya bok Jag heter inte Miriam, är en bok om en ung romsk kvinna som döljer sin identitet för att överleva. På sin 85-årsdag berättar hon att hon egentligen inte heter Miriam.

Ungefär samtidigt som regeringen presenterade vitboken som tog upp övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet, kom Majgull Axelssons roman "Jag heter inte Miriam" ut. Den är berättelsen om hur en ung romsk kvinna överlever koncentrationsläger men också om att överleva det som hände i den senare friheten.

Att det blev i just Nässjö som Miriam hamnade har sin förklaring i att Majgull Axelsson växte upp där. Det var där hon såg romer för första gången.

–Fast jag kan fortfarande känna skuld över att jag som tonåring tänkte att om bara de romska kvinnorna inte gick omkring i sina stora kjolar, utan klädde sig mer modernt, så skulle de få det bra. Så lätt är det ju inte! säger Majgull Axelsson och skrattar lite generat över sina tonårstankar då, berättar hon för DN.

Det är en episk berättelse och man måste säga att det är modigt att ge sig på ett sådant ämne där man måste hålla sig på alla tår man har. Särskilt med tanke på den stora kritik som riktats från romer sedan länge att de själva vill skriva sin historia. Detta efter alla dessa så kallade "romaexperter" sagt sit genom historien, både inom forskningen och i litteraturen där oftast varit ett exotiskt inslag.

I boken får vi följa Miriam på en fruktansvärd intensiv resa genom nazitysklands koncentrationsläger under Andra världskriget till efterkrigstiden i Sverige.

Miriam finner sig till rätta i Nässjö, men för att överleva döljer hon sin iden-

titet som hemmafru i femtiotalets Nässjö. Tills den dagen då hon fyller 85.

Böckerna från Rinkeby

Böckerna från Rinkeby 1972-2014 - Två berättande utställningar på Rinkeby bibliotek. Det är Gunilla Lundgrens rika produktion som visas upp.

År 1972 skrev författaren Gunilla Lundgren sin första bok tillsammans med tre romska tonåringar i Rinkeby. Hon har förblivit Rinkeby trogen och nu, 42 år senare, har hon givit ut 29 böcker i samarbete med Rinkebybor. I oktober och november kommer två utställningar kring dessa böcker att äga rum på Rinkeby bibliotek. Med stora samlingar foton, poesi och andra texter samt filmvisning kommer besökaren att kunna ta del av Rinkebybors tankar, berättelser och liv från 1972 fram till idag!

Det var en trevlig tillställning med många av de romer som Gunilla arbetat med och som blivit hennes vänner på plats.

Gunilla presenterade även sin nya bok Askungen som hon just är färdig med, en omarbetning av den gamla sagan som hon har gjort med några romska barn i Rinkeby.

Gamla och nya medarbetare till Gunilla Lundkvist.

GAMLA BILDER BERÄTTAR

Maja Lena Taikon

Fred Taikon berättar i ord och bild om sin älskade Maja som nyligen gick bort.

Jag och Maja gick i parallellklass i samma rektorsområde från 6 klass. Hon i Kämpetorp och jag i Hökmossen. Skulle dessa klasser på skolutflykt så fylldes bussen i Hökmossen och för vidare ner till Kämpetorp för att hämta upp de övriga klasserna. Där fanns även Maja Lena med på bussen. En smal liten mörkhårig tjej med glimten i ögat som hade samma intresse som jag.

På ungdomsgården i Hökmossen där Maja Lena bodde, var vi alltid och medverkade i de flesta aktiviteterna. Foto låg högt på intresselistan. Maja, som hon senare kom att kallas, var liksom jag intresserad av bordtennis. Det arrangerade bordtennistävlingar mellan ungdomsgårdarna och Maja vann ofta ett av de tre priserna som delades ut i turneringarna. Bägge gillade vi att dansa, därför gick vi med i danskurserna som arrangerades på Västbergagården. På det sättet hade vi vetskap om varandra.

Efter skolan arbetade Maja på Posten och Universalfilm. Under 80 och 90-talet arbetat hon på Telia som dirigent. Hon hade 50 killar som hon dirigerade ut på olika jobb och som hon hade under sina vingar därför kom hon att kallas för morsan bland dem.

Några år efter skolan flyttade vi ihop och började resa i Europa. Maja blev tidigt populär i min familj för sitt glada och positiva sätt, inte bara i familjen, utan även bland de romer i Sverige och Europa som vi kom att känna.

Maja var konstnär, hennes intresse för målarkonsten väcktes tidigt hos henne då hon målade i olja och akvarell och senare med äggtempera. Många känner Maja som den ikonmålare hon var. Hon hade haft ett större antal ikonutställningar, bland annat i S:t Maria kyrkan i Uppsala som har två av hennes stora ikoner i kyrkan.

Maja kom att ha en stor roll i É Romani Glinda som hon var med och grundade. Hon skötte också allt administrativt arbetet i föreningen med samma namn som tidningen. Hon korrekturläste alla nummer av ERG innan de gavs ut.

Maja lärde sig snabbt romanés och i början av É Romani Glindas era skapade hon romska korsord för tidningen. Hon var även med och översatte böcker.

Fotointresset satt kvar då Maja fotograferad alla recept som Pippi lagade i tidningen och många möten och reportage.

Maj älskade sommarhuset i Småland. Så fort snön hade försvunnit så for vi dit med familj och det var många vänner som ville följa med.

MIAS MATSIDOR

Annas Kålgryta

Kära läsare, i det här numret har vi ett recept från min kusin Anna Muller. Det är en klassisk vitkålgryta som många romer älskar.

Det här behöver du till 6 personer:

- 1 stort vitkålshuvud
- 11/2 kg rimmade fläsklägg
- 400 gr chorizo
- vatten efter behov
- salt och vitpeppar efter smak

Redning:

- 150 gr margarin
- 5 msk mjöl
- 250gr tomatpuré
- 3 st buljongtärningar
- 2 tsk ättika
- salt och vitpeppar efter smak

Gör så här:

Koka fläskläggen i osaltat vatten i ca 2 timmar. Ta ur köttet ur grytan. Strimla vitkålen fint och lägg kålen i köttbuljongen som finns kvar i grytan. Tillsätt mer vatten så att kålen täcks om det behövs.

Salta och peppra efter smak. Låt koka i cirka 30 minuter. När kålen är mjuk skär rent fläsklägget och strimla köttet, skär chorizo korven i små bitar lägg allt

i grytan och småkoka i cirka 5 min. Häll av buljongen från vitkålgrytan som ska användas till såsen.

Redning:

Bryn margarinet i en tjockbottnad kastrull tillsatt mjölet och rör om med vispen, tillsatt nu den buljongen från vitkålgrytan och vispa kraftigt till en slät sås, tillsatt lite buljong om den känns för tjock. Smaksätt såsen med tomatpuré, ättika, salt och vitpeppar.

Häll tillbaks såsen i vitkålgrytan och rör om. Servera med kokt potatis.

Smaklig måltid

La Annaki thulardo šax

Drágone romále. Kadjá dáta čiravél muří vára e Anna Müller tuménge thulardo šax kaj xal pe butívar ánde řomané kherá.

Kadó trubul 8 ženénge:

1 baró parnó šax
11/2 kg londó balésko čang
400 gr chorizo
Paj lon thaj pipéri

Rantaš:

150 gr margarína
5 bare řojá ařó
250gr ličardé peredéci
3 buljónura
2 cigné řojá šut
Lon thaj pipéri sóde tu kamés

Ker Gadea:

Čiráv o balikanó čang ándo bi londó paj ánde 2 časuri. Palá godjá vázde avrí o mas ánda e tigája. Na šor avrí o buljóno
Šin o šax ánde cigné lúndži kotorá, šor ánde o šax ándo buljóno. Maj šor oprál paj te trubúl, o paj te vušarél o šax.
Maj tho lon thaj pipéri. Muk te čiról ánde 30 minúci. Kána o šax gata lo, šin o mas katár o kókalo thaj řánde o mas le vasténsa po lundžimós, šin o chorizo

ande cigné kotorá, muk te čiról ande 5 minúci. Šor o buljóno katár o šax ande jekh čaró ke trubúl tut kána si te lašarés o rantaš

Rantaš

Bilár e margarína ande jekh tigája, šor andré o ařó thaj hamisár mištó, maj tho andré o buljóno katár o šax. Hamisár zuralés. Maj šor andré buljóno te ačarés ke o rantaš prja thuló lo. Akan tho andré le ličardé peredéci, šut, lon thaj pipéri

Šor pálpale o rantaš oprál o šax thaj hamisár.
O šax xal pe kolompirénsa

Xan pe sastimáste thaj baxtaló krečúno!

POSTTIDNING B

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

Diskrimineringsombudsmannen (DO) är en statlig myndighet som arbetar mot diskriminering och för allas lika rättigheter och möjligheter.

**diskriminerings
ombudsmannen**

Utsätts dina barn för diskriminering i skolan?

Får dina barn tillgång till den undervisning de har rätt till i skolan? Blir de mobbade eller trakasserade? Det finns en lag som förbjuder diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever.

Om dina barn blir trakasserade eller utsätts för diskriminering är det skolans ansvar att se till att det upphör. Om skolan inte tar sitt ansvar kan du anmäla det till DO.

Frågor om diskriminering?

Ring till DO på telefonnummer 08-120 20 700.
Rådgivningen har följande öppettider:

- Måndag - tisdag 9.30-11.30 och 13.00-15.00
- Onsdag 13.00-15.00
- Torsdag - fredag 9.30-11.30

Det går också bra att mejla till DO på adressen do@do.se
Mer information hittar du på www.do.se